

การศึกษาชั้นดินทางโบราณคดีบริเวณคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (การขุดตรวจฐานรากอาคาร)

การศึกษาชั้นดินทางโบราณคดีที่พบจากการขุดค้นบริเวณหลุมขุดค้น (ส่วนทิศเหนือ)

ชั้นดินทางโบราณคดีที่พบจากการขุดค้นบริเวณหลุมขุดค้น ส่วนทิศเหนือ สามารถจำแนกได้ 3 ชั้นดินหลักและ 4 ชั้นดินแทรก ดังนี้

ชั้นผิวดิน : ชั้นดินนี้เป็นชั้นดินในยุคปัจจุบัน เกิดจากการปรับถมพื้นที่เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ แนวขอบบนของชั้นดินนี้ วางตัวค่อนข้างเป็นแนวระนาบ ชั้นดินนี้เริ่มพบตั้งแต่ระดับ 97-100 cm.dt ส่วนแนวขอบล่างวางตัวลาดเอียงไปทางตะวันออกเล็กน้อย โดยด้านตะวันตกแนวขอบล่างของชั้นดินนี้สิ้นสุดที่ระดับ 120 cm.dt ส่วนด้านทิศตะวันออกนั้นสิ้นสุดประมาณระดับ 150 cm.dt ลักษณะดินเป็นดินร่วนสีน้ำตาลดำ มีชั้นทรายแทรกอยู่ในบางบริเวณ วัตถุปะปนคือหินปูน (หิน3/4) ก้อนหินกรวด และเศษถ่านเล็กน้อย และเซรามิกในยุคปัจจุบัน เช่นประติมากรรมรูปโคนมดัชมิลล์ ที่วางตะเกียบและถ้วยน้ำชา วัตถุค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 10 YR 2/1 black ใต้ชั้นดินนี้เป็นแนวอิฐปูพื้นทางเดินรอบอาคาร

ชั้นดินที่ 1 : ลักษณะดินเป็นดินร่วนสีน้ำตาลดำ เนื้อดินจับตัวกันเล็กน้อย วัตถุค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 10 YR 3/1 black very dark gray เริ่มพบตั้งแต่ระดับ 120 cm.dt ที่ผนังชั้นดินทุกด้าน และสิ้นสุดที่ประมาณระดับ 250 cm.dt ที่ผนังชั้นดินด้านทิศตะวันออก ชั้นดินนี้เป็นกิจกรรมการก่อสร้างคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ โดยพบชั้นดินแทรก 3 ชั้น ซึ่งล้วนแต่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการก่อสร้างทั้งสิ้นประกอบด้วย

ชั้นดินแทรก 1A : ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายสีน้ำตาลดำ เนื้อดินจับตัวกันเล็กน้อย วัตถุค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 5YR 3/2 dark reddish brown เริ่มพบตั้งแต่ประมาณระดับ 120 cm.dt และสิ้นสุดที่ระดับ 220 cm.dt ที่ผนังชั้นดินด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ชั้นดินนี้เป็นชั้นดินที่เกิดจากการขุดหลุมเพื่อวางเสาต่อม่อของอาคาร โบราณวัตถุที่พบคือชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเนื้อดิน เนื้อแกร่ง จากแหล่งเตาล้านนา ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีนในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง บอกจากนั้นยังพบวัตถุในยุคหลังเช่นชิ้นส่วนไหเนื้อแกร่งตกแต่งส่วนไหล่ด้วยลายขูดร่องลึกใต้เคลือบเขียว-น้ำตาล หรือไหเกลือ และชิ้นส่วนภาชนะเนื้อกระเบื้องจากแหล่งเตาต่างประเทศ ซึ่งการศึกษาในชั้นตอนนี้ยังไม่สามารถระบุแหล่งผลิตได้ชัดเจน

ชั้นดินแทรก 1 B : เป็นต่อม่อก่ออิฐของอาคารคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ มีขนาดประมาณ 0.60x0.60 เมตร สิ้นสุดที่ระดับ 190cm.dt

ชั้นดินแทรก 1 C : เป็นส่วนของทางเดินปูอิฐรอบอาคาร และบันไดทางขึ้นซึ่งตั้งอยู่บนทางเดินปูอิฐด้านทิศตะวันออก ชั้นดินนี้วางตัวอยู่บนชั้นดิน 1A มี ที่ระดับ 120 cm.dt ,

ชั้นดินที่ 2 : ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายสีน้ำตาลดำ เนื้อดินจับตัวกันเล็กน้อย วัตค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 5YR 4/3 reddish brown โบราณวัตถุที่พบในชั้นดินนี้คือเศษภาชนะดินเผาทั้งเนื้อดินและเนื้อแกร่งจากแหล่งเตาล้านนา เครื่องถ้วยจีนเขียนลายด้วยสีน้ำเงินใต้เคลือบในสมัยราชวงศ์หมิง เศษกระเบื้องมุงหลังคาและเศษถ่าน จากลักษณะการเรียงตัวของเนื้อดินและโบราณวัตถุที่พบ อาจระบุได้ว่าชั้นดินนี้เป็นชั้นดินในวัฒนธรรมล้านนา ในชั้นดินนี้พบชั้นดินแทรก 2 ชั้นคือ

ชั้นดินที่ 2A : พบใต้ชั้นดินที่ 1A ในแนวผนังด้านทิศตะวันตก ตั้งแต่ระดับ 175 cm.dt และสิ้นสุดที่ระดับ 265 cm.dt ลักษณะดินเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลดำ ปนกลุ่มทรายละเอียดสีเทาขาว ขอบของชั้นดินมีความกว้างประมาณ 0.25 เมตร รูปร่างของกลุ่มดินแทรกนี้ มีลักษณะคล้ายหลุมเสา พบถ่านและเศษภาชนะดินเผาปะปนในชั้นดินเล็กน้อย วัตค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 7.5YR 4/2 brown

ชั้นดินที่ 2B : พบเหนือชั้นดินที่ 2 ในแนวผนังด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ ตั้งแต่ระดับ 150 cm.dt และสิ้นสุดที่ระดับ 210 cm.dt mujzoy' fhko9t;yovvd ลักษณะดินเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายสีน้ำตาลดำ พบถ่านและเศษภาชนะดินเผาปะปนในชั้นดิน วัตค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 7.5YR 3/2 dark brown

ชั้นดินที่ 3 : ลักษณะดินเป็นดินเหนียวปนทรายสีเทา-ชมพู เมื่อแห้งแข็งแต่เปราะ เมื่อเปียกเนื้อดินจับตัวกันเล็กน้อย วัตค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 7.5YR 8/2 pinkish white ชั้นดินนี้เป็นชั้นดินธรรมชาติ ไม่พบโบราณวัตถุใดๆ

การศึกษาชั้นดินทางโบราณคดีที่พบจากหลุมขุดค้น (ส่วนทิศใต้)

ลักษณะโดยรวมของชั้นดินทางโบราณคดีที่พบจากการขุดค้นในหลุมขุดค้น ส่วนทิศใต้ มีความคล้ายคลึงกับชั้นดินทางโบราณคดีที่พบในหลุมขุดค้น ส่วนทิศเหนือ คือมีร่องรอยของการขุดเจาะพื้นที่เพื่อการก่อสร้างอาคาร เป็นหลุมขนาดใหญ่ และมีร่องรอยของหลุมเล็กๆ ปรากฏอยู่ทั่วไป โดยสามารถจำแนกได้ 4 ชั้น ดินหลักและ 3 ชั้นดินแทรกคือ

ชั้นผิวดิน : ชั้นดินนี้เป็นชั้นดินในยุคปัจจุบัน เกิดจากการปรับถมพื้นที่เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ ชั้นดินนี้เริ่มพบตั้งแต่ระดับ 98 cm.และสิ้นสุดที่ระดับ 140 cm.dt ที่ผนังด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ ลักษณะดินเป็นดินร่วนสีน้ำตาลดำ มีชั้นทรายแทรกอยู่ในบางบริเวณ วัตค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 10 YR 2/1 black

ชั้นดินที่ 1 : ลักษณะดินเป็นดินร่วนสีน้ำตาลดำ เนื้อดินจับตัวกันเล็กน้อย เริ่มพบตั้งแต่ระดับ 125 cm.dt ที่ผนังชั้นดินทุกด้าน แนวขอบบนของชั้นดินนี้วางตัวคดโค้งเล็กน้อย และสิ้นสุดที่ประมาณระดับ 300 cm.dt ที่ผนังชั้นดินด้านทิศตะวันตก ส่วนแนวขอบล่างนั้น ค่อนข้างคดโค้งและมีลักษณะเป็นหลุมขนาดเล็กหลายหลุม ซึ่งจากรูปร่างและการวางตัวของหลุมเล็กๆ เหล่านี้ อาจเป็นได้ว่าเกิดจากการขอนไซของรากไม้ ที่ผนังด้านตะวันตกชั้นดินนี้ถูกขุดตัดด้วยชั้นดิน 1A จนเหลือ

เพียงเล็กน้อยเท่านั้น วัดค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 10 YR 3/1 black very dark gray ชั้นดินนี้เป็นกิจกรรมการก่อสร้างค้ำเจ้าบุรีรัตน์ โดยพบชั้นดินแทรก 3 ชั้น เช่นกัน ประกอบด้วย

ชั้นดินแทรก 1A : ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายสีน้ำตาลดำ เนื้อดินจับตัวกันเล็กน้อย วัดค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 5YR 3/2 dark reddish brown เริ่มพบตั้งแต่ประมาณระดับ 120 cm.dt ที่ผนังด้านตะวันตก และสิ้นสุดที่ระดับ 300 cm.dt ที่ผนังด้านเดียวกัน ชั้นดินนี้เป็นชั้นดินที่เกิดจากการขุดหลุมเพื่อวางเสาต่อม่อของอาคาร โบราณวัตถุที่พบคือชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเนื้อดิน เนื้อแกร่ง จากแหล่งเตาล้านนา ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีนในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง นอกจากนี้ยังพบวัตถุในยุคหลังชิ้นส่วนภาชนะเนื้อกระเบื้องเขียนสีน้ำตาล-ดำ ,เคลือบเขียวไขกาเขียนลายเส้นสีแดง,จากแหล่งเตาต่างประเทศ ซึ่งการศึกษาในชั้นตอนนี้ยังไม่สามารถระบุแหล่งผลิตได้ชัดเจน

ชั้นดินแทรก 1 B : เป็นต่อม่อก่ออิฐของอาคารค้ำเจ้าบุรีรัตน์ มีขนาดประมาณ 0.60x0.60 เมตร สิ้นสุดที่ระดับ 190 cm.dt เช่นเดียวกับต่อม่อที่พบในหลุมขุดค้น ส่วนทิศเหนือ

ชั้นดินแทรก 1 C : ลักษณะเป็นกลุ่มเศษอิฐขนาดเล็กมีกลุ่มปูนขาวปะปน เมื่อเทียบกับหลุมขุดค้น ส่วนทิศเหนือ สันนิษฐานว่าชั้นดินนี้เดิมเป็นแนวอิฐปูพื้นทางเดินรอบอาคาร แต่ได้ชำรุดหักพังจนไม่เหลือหลักฐานชัดเจน

ชั้นดินที่ 2 : ชั้นดินนี้เริ่มพบที่ระดับ 180 cm.dt ที่ผนังด้านทิศใต้และสิ้นสุดที่ระดับ 270 cm.dt ที่ผนังด้านตะวันออก ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายสีน้ำตาลดำ เนื้อดินจับตัวกันเล็กน้อย แนวขอบบนของชั้นดินนี้ค่อนข้างคดโค้งเนื่องจากการแทรกลงมาของชั้นดินที่ 1 วัดค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 5YR 4/3 reddish brown โบราณวัตถุที่พบในชั้นดินนี้คือเศษภาชนะดินเผาทั้งเนื้อดินและเนื้อแกร่งจากแหล่งเตาล้านนา เครื่องถ้วยจีนเขียนลายด้วยสีน้ำเงินใต้เคลือบในสมัยราชวงศ์ หมิง เศษกระเบื้องมุงหลังคาและเศษถ่าน จากลักษณะการเรียงตัวของเนื้อดินและโบราณวัตถุที่พบ อาจระบุได้ว่าชั้นดินนี้เป็นชั้นดินในวัฒนธรรมล้านนา ในชั้นดินนี้พบชั้นดินแทรก 2 ชั้นคือ

ชั้นดินที่ 2A : พบอยู่ในชั้นดินที่ 2 ในแนวผนังด้านทิศใต้ ตั้งแต่ระดับ 220-260 cm.dt ลักษณะดินเป็นดินร่วนเหนียวสีน้ำตาลดำ พบถ่านและเศษภาชนะดินเผาจำนวนมาก วัดค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 5YR 4/3 reddish brown

ชั้นดินที่ 2B : พบเหนือชั้นดิน 2A ในแนวผนังด้านทิศใต้ ตั้งแต่ระดับ 190-220 cm.dt ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายสีน้ำตาล-เทา พบถ่านและเศษภาชนะดินเผาและเศษกระเบื้องมุงหลังคาปะปนในชั้นดินหนานแน่น วัดค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 7.5YR 6/3 light brown

ชั้นดินที่ 3 : ชั้นดินนี้เป็นชั้นดินธรรมชาติ ลักษณะดินเป็นดินเหนียวปนทรายสีเทา-ชมพู เมื่อแห้งแข็งแต่เปราะ เมื่อเปียก เนื้อดินจับตัวกันเล็กน้อย วัดค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 7.5YR 8/2 pinkish white เริ่มพบตั้งแต่ระดับ 190 cm.dt ที่มีมุลุมขุดค้นด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และสิ้นสุดที่ 270 cm.dt ที่ผนังชั้นดินด้านทิศใต้

ชั้นดินที่ 4 : ชั้นดินนี้เป็นชั้นดินธรรมชาติ เริ่มพบที่ระดับ 280 cm.dt ที่ผนังหลุมขุดค้นด้านทิศใต้ ลักษณะดินเป็นดินเหนียวสีน้ำตาล มีจุดประสีน้ำตาลแดงปะปน วัดค่าสีดินเมื่อดินแห้งได้ 7.5YR 5/8 strong brown ชั้นดินนี้ไม่พบโบราณวัตถุ และเป็นชั้นสิ้นสุดของชั้นดินแทรก 1A